

Відгук

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Баглай Оксани Ігорівни

на дисертаційне дослідження

Горбацьо Івана Івановича

на тему

«Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 01 - Освіта/Педагогіка

за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Актуальність дисертаційного дослідження. Актуальність підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу обумовлена сучасними освітніми тенденціями, що спрямовані на розвиток практичних навичок, екологічної свідомості та здорового способу життя учнів. Туристична діяльність є важливою складовою та невід'ємною навчального процесу, адже сприяє фізичному розвитку, вихованню самостійності та командної взаємодії. Тому, задоволення потреби туристичного супроводу вимагає від фахівця спеціалізованої освіти. Як правильно зазначає дисертант, наразі практично не реалізуються можливості підготовки таких фахівців серед педагогів, відсутні заходи щодо підвищення їхнього професійного рівня у цій галузі.

У положенні **«Про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу»** зазначено, що основними вимогами до підготовки таких фахівців є наступне: високий освітній рівень в різних галузях зі спеціальним акцентом на краєзнавство, історію, географію, мистецтво та архітектуру, економіку, політику, релігію тощо. Варто наголосити на важливості навичок спілкування, вмінні встановлювати сприятливу дружню атмосферу в екскурсійній групі, володіти необхідною шляховою інформацією про визначні місця та місцевості тощо.

Доцільність дисертаційного дослідження також зумовлена необхідністю формування світоглядних цінностей в учнів, їхніх знань про українську історію та традиції для збереження довкілля, культурної спадщини держави,

зосередження уваги мандрівників на унікальних туристичних продуктах, які пропонує Україна.

Саме багатогранність вимог до здійснення туристичного супроводу ставить перед системою освіти проблему професійної підготовки нового покоління кваліфікованих кадрів у сфері туризму, із врахуванням викликів сьогодення для забезпечення високого рівня обслуговування як вітчизняних, так і іноземних туристів.

Таким чином, актуальність дослідження Горбацьо І. І. незаперечна, його можна розглядати як відповідь педагогічної науки на соціальне замовлення щодо підвищення якості освіти, спрямованої на модернізацію системи підготовки майбутніх вчителів технологій.

Зв'язок роботи з науковими планами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукового напрямку кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Актуальні питання підготовки вчителя технологій у умовах сучасних викликів» та в межах науково-дослідної роботи «Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера» (номер державної реєстрації 0122U000047). Тема затверджена (протокол №5 від 28.11.24) Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтування наукових положень дисертації є достатньо переконливим. Дослідження проводилось протягом тривалого часу - 2007-2024 рр. Теоретичний аналіз стану проблеми у наукових публікаціях вітчизняних і зарубіжних дослідників, дослідження практики, рефлексія власного досвіду, виявлені суперечності дозволили зробити висновок про те, що проблема підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера потребує додаткового дослідження, що і зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Констатувальний етап педагогічного експерименту був спрямований на діагностування способів підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу, виявлення рівнів їхньої готовності до такої діяльності за критеріями сформованості її компонентів. Даний етап дослідження включав дві частини: 1) дослідження ефективності змісту навчання та навчально-методичних матеріалів до введення в дію активного чинника впливу (інноваційного освітнього кластера) 2) дослідження готовності вчителів технології до туристичного супроводу як показник засвоєння знань і умінь до введення в дію активного чинника впливу (інноваційного освітнього кластера). Авторська розробка анкет для проведення анкетного опитування на цьому етапі дозволила виявити, що труднощі щодо втілення ідей організації підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу зводилися до відсутності теоретичних знань і практичного досвіду; недостатності наукових обґрунтувань; браку науково-методичної літератури, конкретних програм, методичних розробок, рекомендацій. З огляду на результати констатувального етапу, автором проведено формувальний етап експерименту, який полягав у впровадженні на практиці оновленого змісту, методів, форм навчання та комплексу навчально-методичних матеріалів для вчителів технологій та студентів (майбутніх вчителів технологій); здійснено дослідження змін стану готовності вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера; експериментально перевірено ефективність підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера. Впровадження експериментальної методики проходило у п'ять етапів.

Дослідження забезпечувалось чітким визначенням мети і завдань. Дисертантом використано **комплекс методів дослідження, серед яких:** *теоретичні* – аналіз і синтез; дедукція та індукція; узагальнення та систематизація; прогнозування та моделювання; зіставлення та узагальнення; *експериментальні:* опитування та анкетування, педагогічний експеримент та опрацювання отриманих даних за допомогою методів математичної статистики.

Зібраний у результаті педагогічних тестувань матеріал представлено в роботі достатньою кількістю таблиць, дані яких дозволяють стверджувати про достовірність отриманих результатів.

Стиль і мова дисертації. Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на належному рівні.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що *вперше* теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера (формування освітнього кластера «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу»; забезпечення інноваційності освітнього кластера в контексті цифровізації освіти; краєзнавчий аспект як основа туристичної компетентності вчителя технологій; практичне спрямування туристичного супроводу на засадах неперервної освіти та освіти дорослих);

розроблено та апробовано модель, спрямовану на розвиток підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера;

експериментально перевірено ефективність підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера та педагогічних засад її реалізації;

вдосконалено інструментарій дослідження підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера;

уточнено сутність понять «готовність до туристичного супроводу», «інноваційний освітній кластер»;

подальшого розвитку набули положення щодо використання можливостей сфери туризму у професійній підготовці вчителя технологій та розвитку краєзнавчої компетентності учнів.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що апробовано авторський навчально-методичний комплекс підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера та **впроваджено** в освітній процес Довжанського закладу загальної

середньої освіти I-III рівнів Східницької селищної ради Дрогобицького району Львівської області (довідка №1 від 17.12.2024 року); Державного навчального закладу «Угнівський аграрно-будівельний професійний ліцей» Шептицького району Львівської області (довідка №1 від 8.01.2025 року); Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (довідка №2164-15-08 від 27.12.2024 року); Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 284 від 30.12.2024 року), а також у діяльність Громадської організації «Асоціація гірських провідників «Ровінь» на курсах гірських провідників (довідка 01/12 від 19.12.2024 року).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях висвітлена у 20 публікаціях (із них 12 одноосібні), серед яких 5 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 4 одноосібні статті у міжнародних виданнях; 1 колективна монографія (у співавторстві); 4 навчальні посібники (4 у співавторстві); 4 публікації (1 – у співавторстві) – засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 2 праці (2 – у співавторстві) – додатково відображають результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (220 найменувань, з них 18 – іноземною мовою), 5 додатків. Загальний обсяг дисертації – 319 сторінок, основний зміст складає 219 сторінок, який містить 23 таблиці та 13 рисунків на 29-ти сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність виконаного дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; висвітлено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження; представлено апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У **першому розділі** «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера як педагогічна проблема» висвітлено результати аналізу поняттєвого апарату дослідження, а також охарактеризовано специфіку професійної підготовки фахівців туристичного

супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера. Похвальним є акцентування автора на інтеграції педагогічної (підготовка до навчання технологій) та професійної (підготовка до туристичного супроводу) освіти, яка не є обмеженою певним періодом навчання та конкретними закладами освіти.

У другому розділі «Теоретичні засади підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера» висвітлено методологічні підходи (синергетичний, комплексний та культурологічний) та концептуальні засади підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера, описано модель підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера, а також обґрунтовано педагогічні умови підготовки та шляхи її реалізації на практиці формування освітнього кластера («Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу»; забезпечення інноваційності освітнього кластера в контексті цифровізації освіти; краєзнавчий аспект як основа туристичної компетентності вчителя технологій; практичне спрямування туристичного супроводу на засадах неперервної освіти та освіти дорослих).

Серед позитивних аспектів другого розділу є виокремлення вимог до компетентності туристичного супроводу вчителя технологій в умовах інноваційного освітнього кластера; виділено краєзнавчу складову кожної підсистеми туристичного супроводу (безпеки та здоров'язбереження, пізнавального та спортивно-оздоровчого навчання); готовність вчителя технологій визначено як компетентність туристичного супроводу з трьома структурними компонентами (мотиваційно-цільовий, діяльнісно-особистісний, змістово-результативний) та відповідними критеріями й показниками їх сформованості.

У третьому розділі «Організація і результати експериментальної роботи» представлено комплексну програму та методику реалізації експериментального дослідження; особливості організації констатувального експерименту та отримані результати дослідження; а також презентовано результати перевірки ефективності підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в

умовах інноваційного освітнього кластера. Метою формувального експерименту було встановлення залежності між рівнями готовності вчителя технологій до туристичного супроводу та реалізацією моделі в умовах інноваційного освітнього кластера. Аналіз результатів формувальної частини експерименту довів ефективність педагогічного впливу запропонованої дисертантом комплексної методики та показав покращення результатів сформованості готовності туристичного супроводу за мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, особистісним, креативним критеріями.

Рецензовану роботу виконано на належному науковому рівні, їй властива оригінальність, актуальність, доступність. Таким чином, мету і завдання дисертаційної роботи можна вважати досягнутими. Одержані результати підтверджують наукову компетентність автора як дослідника.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. На ст. 121 дисертації виокремлено особливості інноваційного освітнього кластера у підготовці вчителя технологій до туристичного супроводу, які передбачають реалізацію провідних освітніх завдань, а саме доцільність акцентування на тих навчальних предметах (дисциплінах) та темах, що є базовими і забезпечують вчителя і учнів фундаментальними знаннями. З огляду на це, доречним було б провести аналіз навчального плану підготовки вчителя технологій щодо таких дисциплін та технологій їх викладання у навчальному процесі з метою реалізації цих завдань.

2. Аналіз експериментальних даних дослідження показав ефективність запропонованих педагогічних умов підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера з використанням авторського навчально-методичного комплексу. Тому робота значно би виграла, якби її автор розробив методичні рекомендації щодо застосування цього комплексу, які були б корисні для студентів та викладачів туристичного профілю, а також працівників туристичних установ.

3. На ст. 125 зазначено, що сформована цифрова компетентність вчителя технологій в контексті його готовності до туристичного супроводу

займає провідне місце у формуванні інноваційного освітнього кластера «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу». Було би доцільним детальніше описати технологію формування такої компетентності, її форми, методи та засоби.

4. У дисертації є окремі помилки та деякі неточності стилістичного характеру.

Однак, вказані зауваження та рекомендації не знижують високої теоретичної і практичної значущості проведеного дослідження.

У цілому, робота Горбацьо І. І. вирізняється достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до розв'язання наукової проблеми. Визначені теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені автором наукові положення мають наукову, теоретичну і практичну цінність. Аналіз дисертаційної роботи дає підставу зробити такий висновок:

Висновок. У цілому, дисертаційна робота Горбацьо Івана Івановича «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера» свідчить про загальний високий рівень дослідження. Робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її автор, Горбацьо Іван Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Офіційний опонент:

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
гуманітарного спрямування
Інституту гуманітарних та соціальних наук
Національного університету
«Львівська Політехніка»

Оксана БАГЛАЙ